

РЕЦЕНЗИЯ

**от проф. д. ик. н. Виржиния Иванова Желязкова
от Висшето училище по застраховане и финанси - София**

на документите и материалите във връзка с процедура за заемане на академичната длъжност „доцент“ в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика на финансиране и развитие на публични услуги в Института за икономически изследвания на Българската академия на науките, обявена в Държавен вестник бр. 44/ 19.05.2023 г.

1. Общо описание на процедурата и представените материали

Със заповед № 368 от 18.07.2023 г. на Директора на Института за икономически изследвания (ИИИ) на Българската академия на науките (БАН) проф. д-р Ирена Зарева-Зафирова съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за заемане на академичната длъжност „доцент“ в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление (ПН) 3.8. Икономика на финансиране и развитие на публични услуги. Единствен кандидат по процедурата се явява гл. ас. д-р Дочка Велкова от ИИИ-БАН.

Предадените от д-р Велкова материали включват следните документи:

- автобиография;
- списък на научните публикации на кандидата и пълнотекстови те им копия;
- разделителни протоколи, от които става ясен приносът на кандидата за разработването на съвместните ѝ научни публикации;
- справка за изпълнение на националните минимални изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“ по ПН 3.8 Икономика според Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за неговото прилагане и специфичните изисквания за заемането на длъжността в БАН;
- списък на научните приноси на кандидата;

- справка за цитируемостта на трудовете на кандидата.

За целите на настоящата процедура кандидатът е приложила:

- 2 съвместни монографични изследвания;
- книга на основата на дисертационния ѝ труд за присъждане на образователната и научна степен (ОНС) „доктор по икономика“;
- 2 самостоятелни глави от колективни монографии;
- 2 съвместно разработени статии, публикувани в списания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация;
- 3 съвместно разработени статии, публикувани в списания с нереферирани издания с научно рецензиране/в редактирани колективни токове;
- 1 студия в списание, реферирано в световноизвестни бази данни с научна информация.

Документите са представени в изрядно състояние. Представените за рецензиране научни публикации и цитати на трудовете на кандидата са достатъчно по брой и по вид за изпълнение на националните минимални изисквания на ЗРАСРБ, Правилника за неговото прилагане и специфичните изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“ в БАН по ПН 3.8 Икономика. Към момента на изготвяне на рецензията няма информация, която да дава основания автентичността на трудовете на д-р Велкова да бъде поставяна под съмнение.

2. Кратки биографични данни за кандидата

Дочка Ангелова Велкова е родена на 16 декември 1973 година. Придобива образователно-квалификационната степен „магистър“ по специалност „Английска филология“ от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ и по „Финанси“ от Великотърновския университет „Св. Св. Кирил и Методий“. След това продължава обучението си в образователната и научна степен „доктор“ към ИИИ-БАН, в секция „Макроикономика“ с дисертационен труд на тема: „Промените в публичната пенсионна система и влиянието им върху пазара на труда“ и я защитава през 2008 година. От 2009 година насам работи към същата секция на академичната длъжност „главен асистент“.

През годините на работата си в ИИИ-БАН д-р Велкова също така работи като консултант към Клуб „Икономика 2000“ и Кооперация „София Консултинг Груп“. Тя натрупва значителен опит в работата по разнообразни научни и научно-приложни проекти, което е видно

от задълбочеността на анализите, които представя в научните си публикации. Д-р Велкова е един перспективен учен, изграждащ се в течение на годините с голяма последователност и систематичност.

3. Характеристика и оценка на публикациите на кандидата

Всички представени от кандидата д-р Велкова научни публикации са в областта на обявения конкурс – икономика на финансиране на публичните услуги – значима и неизменно актуална тематика, която безспорно се нуждае от повече както научно, така и обществено внимание. В трудовете си кандидатът д-р Велкова осветлява отделни важни аспекти на проблемите на финансирането и предоставянето на ключови публични услуги.

Такива са ВиК услугите, обект на една от съвместните ѝ монографии, в която се анализират потенциалните финансови възможности за бенефициентите по съфинансирани проекти за ВиК по Приоритетна ос 1 на Оперативна програма (ОП) „Околна среда 2014-2020 г.“. Монографичното изследване се състои от увод, четири глави, заключение и използвана литература. Първата глава представя финансирането на ВиК проекти по ОП, обект на втората глава е рамката на дейността на ВиК операторите и общините в България, във фокуса на третата глава е анализът на финансовото състояние на тези субекти, а в четвъртата, последна глава са представени инвестиционните ресурси по обособените територии. Изследването се състои от общо 231 страници и представлява много добра цялостна картина на разглеждания проблем.

Другата съвместна монография на д-р Велкова е на тема: „Финансови инструменти за реализация на общински инвестиционни проекти“. Трудът е разработен в увод, четири глави, заключение и използвана литература. Първата глава е посветена на същността на основните характеристики на финансовите инструменти, чрез които се реализират общинските инвестиционни проекти в национален и европейски план. Във втора глава е представен анализ на тяхното място при финансирането на общините в България в инвестиционните им дейности. Обект на трета глава е критичен поглед към това какви са ползите и какви са недостатъците при използването на финансовите инструменти за тази цел. В рамките на последната, четвърта глава авторите анализират предизвикателствата и пречките пред използването на финансовите инструменти за финансиране на общините в България. За целите на монографията са използвани и цитирани общо 38 документа на български език и 21 на английски език. Изследването представлява завършен анализ на централен за българските общини проблем – достъпа до адекватно финансиране за осигуряване на развитие на средата в техните рамки.

Книгата на основата на дисертационния труд за присъждане на ОНС „доктор“ на кандидата също е посветена на важен проблем за България – промените в пенсионната система и отражението им върху пазара на труда. Фокусът на анализа в тази книга са конкретно промените в периода 1999-2005 година и последиците от тях за тенденциите на пазара на труда.

Останалите публикации на кандидата третираат и други съществени въпроси на развитието на публичните блага в България и на начините за тяхното финансиране. Така например една от съвместните студии на кандидата, публикувана в сп. „Икономически изследвания“ на ИИИ-БАН, е посветена на въпроса за финансирането на ядрените електроцентрали и е разгледан и анализиран случаят с проекта за българската атомна електроцентрала в Белене. По този въпрос се пише твърде малко в българската академична литература, а той заслужава специално внимание. Друга публикация на кандидата разглежда поносимостта на ВиК услугите и основните проблеми, свързани с тях. От двете представени за рецензиране самостоятелни глави в колективни монографии, едната е посветена на условията на труд и качеството на заетостта в България, а другата (част от Годишния доклад на БАН за 2015 г.) – на политиките за развитие на публичния капитал в ОП „Околна среда“ (2007-2013 г.)

Изобщо всички публикации на д-р Велкова осветляват съществени публични въпроси, недостатъчно разработени в българската академична литература.

4. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Научните публикации на кандидата д-р Велкова безспорно притежават приноси за науката в България. Те могат да се открият и в двете категории – теоретични и приложни. Към основните теоретични приноси причислявам следните:

- предлагането на система от показатели за оценка на финансовото състояние на ВиК операторите и общините в България с оглед възможностите им за осигуряване на финансов ресурс за съфинансиране на инвестиционни проекти за подобряване на публичните водоснабдителни и канализационни услуги по линия на Оперативна програма „Околна среда 2014-2020“;
- алгоритъма за прилагане на изискванията на Закона за регулиране на водоснабдителните и канализационните услуги за оценка на социалната поносимост на цените на ВиК услугите за населението и предложените решения за набиране и структуриране на входящи данни за прилагане на алгоритъма, включително по децилни групи.

- обобщаването на моделите за финансиране на инвестиции в изграждането на ядрени електроцентрали и методологическите аспекти, свързани със структурирането на финансови модели за оценка на инвестиционни проекти за изграждане на ядрени мощности и

Като основни приноси с приложен характер оценявам следните:

- оценката на необходимите промени в общинските системи за управление на отпадъците (включваща публичните услуги по сметосъбиране, сметоизвозване и почистване на обществени ползи), за да се спазят измененията в Закона за местните данъци и такси от 2017 г., които въвеждат определянето на размера на такса битови отпадъци въз основа на количество генериран отпадък или брой потребители на услугата в даден имот. Изготвена е оценка на поносимостта на такса битови отпадъци за населението в четири типа общини и са представени съображения относно желание за плащане от страна на населението за предоставяните публични услуги.

- финансовия дисконтов фактор за екологични инвестиционни проекти в България чрез прилагане на модел, като са оценени празнотите в официалната статистика за осигуряването на представителна и достоверна информация за изчисляването му. Въпреки новите политики на ЕК за предоставяне на по-голяма гъвкавост на страните-членки при оценяването на инвестиционни проекти през програмен период 2021-2027 г., се препоръчва българските власти да продължат да прилагат референтния финансов дисконтов фактор от програмен период 2014-2020 г.

5. Критични забележки и препоръки

Бих препоръчала на д-р Велкова да обмисли публикуване на изследвания на английски език с цел постигане на по-голяма разпознаваемост и достъп до по-широка аудитория от ползватели на нейните научни резултати.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Документите и материалите, представени за целите на настоящата процедура от единствения кандидат д-р Велкова съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които отговарят на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за неговото прилагане и специфичните изисквания на БАН за заемане на академичната длъжност „доцент“ по ПН 3.8 Икономика.

Научните публикации на д-р Велкова са атестация за това, че кандидатът притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по ПН 3. 8. Икономика, като де-

монстрира качества и умения за самостоятелно, както и колективно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за научните публикации, постигнати резултати и приноси, и гласувам „ЗА“ заемането на академичната длъжност „доцент“ в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3.8 Икономика на финансиране и развитие на публични услуги в Института за икономически изследвания на Българската академия на науките от гл. ас. д-р Дочка Ангелова Велкова.

10 септември 2023 г.

Рецензент:

(проф. д. ик. н. Виржиния Желязкова)